

SUSTAINABLE
URBAN MOBILITY
PLANS

*Darņaus Iuduma Mieste Planai-
Planuokime Žmonėms*

www.mobilityplans.eu

DARNAUS JUDUMO MIESTE PLANAS

KAS TAI YRA?

... strateginio – teritorinio planavimo dokumentas, rengiamas esamos planavimo praktikos pagrindu, vadovaujantis integracijos, dalyvavimo ir vertinimo principais. Jo paskirtis – patenkinti šiandienos ir rytojaus žmonių mobilumo reikmes, užtikrinant geresnę gyvenimo kokybę miestuose ir jų prieigose.

KOKS JO TIKSLAS?

Darnaus judumo mieste planais siekiama sukurti darnaus miesto transporto sistemą tokiomis priemonėmis:

- Visiems užtikrinant darbų ir paslaugų pasiekiamumą;
- Pagerinant saugą ir saugumą;
- Mažinant taršą, dujų, sukeliančių šiltnamio efektą, išmetimą ir energijos suvartojimą;
- Padidinant žmonių ir prekių pervežimo efektyvumą ir rentabilumą;
- Didinant miesto aplinkos patrauklumą ir kokybę.

KOKIA YRA PLANO APIMTIS?

Politika ir priemonės, nustatytos darnaus judumo mieste plane, turėtų kompleksiskai apimti visas transporto rūšis ir formas visoje miesto aglomeracijoje: privatų ir viešą, keleivinį ir krovinį, motorizuotą ir bevariklį transportą, jo naudojimą ir laikymą.

KOKIU PAGRINDU JIS RENGIAMAS?

Savivaldybės neturėtų jo vertinti kaip dar vieno naujo miestų planavimo dokumento. Pabrėžtina yra tai, kad darnaus judumo planai yra rengiami jau esamų planų pagrindu, detalizuoja ir papildo jų sprendinius.

„ Jei planuosim miestus automobiliams – turėsime automobilius. Jei planuosim žmonėms – turėsime žmones.

Fred Kent

”

KAIP TAI VEIKIA?

Darnaus judumo mieste planas yra priemonė įgalinanti efektyviau spręsti su miesto transportu susijusias problemas. Planai rengiami atsižvelgiant į esamą planavimo praktiką bei teisinę sistemą konkrečioje šalyje, bet esminiai bruožai išlieka tokie:

- Siekiama visuomenės dalyvavimo;
- Garantuojama darna;
- Siekiama integralumo;
- Turi aiškią viziją, tikslus ir pamatuojamus laukiamus rodiklius;
- Transporto kaštų ir naudos analizė.

Siekiama miestiečių ir visų suinteresuotų šalių dalyvavimo viso planavimo proceso metu

Pagrindinis principas, kuriuo reikėtų vadovautis – įtraukti gyventojus ir kitas suinteresuotas bei sprendimus priimančias šalis. Yra labai svarbu kruopščiai suplanuoti jų dalyvavimą. Tam reikalingas bendras konsensusas dėl to, kuriuos dalyvius ir kodėl įtraukti į planavimą bei kokia galima jų įtaka planui. Identifikavus svarbiausius sprendimų priėmėjus, jų dalyvavimo planavimo procese strategija turėtų nustatyti kaip ir kada jie turėtų dalyvauti. Tinkamo miestiečių ir kitų šalių dalyvavimo dėka, sprendiniai už ar prieš specifines mobilumo priemones, kaip ir pats darnaus judumo mieste planas gali būti pripažinti kaip “viešai apsvarstyti”.

Įsipareigojimas darnai – balansavimas tarp ekonominės plėtros, socialinės lygybės ir aplinkos kokybės

Įsipareigojimai darnos principams yra esminiai. Kadangi darna yra kompleksinė koncepcija, labai svarbu formuoti visų šalių bendrą supratimą apie darną ir darnaus judumo reikšmę miestui ir jo apylinkėms. Rengiant darnaus judumo mieste planą, požiūris į jį turėtų neapsiriboti transportu ir mobilynu, turėtų būti tinkamai atsižvelgta ir į socialinius, ekonominius, aplinkosauginius bei politinius – institucinius kriterijus.

Integruotas požiūris į įvairių sektorių, valdžios lygmenų ir kaimyninių teritorijų politiką ir praktiką

Daugeliu atvejų plano rengimas yra organizuojamas miesto administracijos judumo ar transporto departamentuose. Tačiau, kadangi darnaus judumo planai turi ryšį su kitų veiklų kryptimis, negalima apsiriboti vien tik judumu ir transportu. Vienas pagrindinių plano bruožų – į plano procesą įtraukti kitus savivaldybės ir regiono departamentus (pvz. teritorijų planavimo, aplinkos, ekonominės plėtros, socialinės įtraukties, sveikatos, saugumo ir kt.). Be abejonų, imtis šalinėti integralumo ir bendradarbiavimo stoką yra didelis iššūkis, bet tuo pačiu tai pagrindinė prielaida naujovėms ir tobulėjimui.

Aiški vizija, tikslai ir dėmesys siekiant pamatuojamų rezultatų, kurie yra ir bendros darnios plėtros strategijos siekiamybė

Plano pagrindas – ilgalaikė judumo ir transporto plėtros visoje miesto aglomeracijoje vizija. Planas turėtų apimti visas transporto priemones ir formas: viešą ir privatų, keleivinį ir krovinį, motorizuotą ir bevariklį transportą bei jo laikymą. Strateginėje vizijoje turi būti pateikiamas kokybiškas norimos miesto ateities aprašymas, tai būtų ir atitinkamų plėtros planavimo priemonių pagrindas. Vizija turi būti tikslinama konkrečiais uždaviniais, nurodančiais reikalingus pokyčius. Pokyčiai ir jų poveikis tap pat turi būti pamatuojami, o tam reikia gerai apgalvoti rodiklius, kuriuos turėtų atspindėti konkretūs indikatoriai pasirinktose teritorijose.

Transporto kaštų ir naudos analizė, išsamiai įvertinant ir socialinius kaštus bei jų naudą

Sprendiniai turi būti parenkami atsižvelgiant ne tik į galimą jų efektyvumą bet bendrai į viso rezultato vertę lyginant su išleistais pinigais. Ypač dabar, kai miesto transporto ir judumo biudžetai labai riboti, yra nepaprastai svarbu pasiekti didžiausią galimą poveikį su turimais resursais. Tam reikia įvertinti visas galimybes per kaštų – naudos analizės prizmę, įskaitant net ir tokias, kurias sunku įvertinti ar pamatuoti jų poveikį (dujos, sukeliančios šiltnamio efektą ar oro kokybė). Europos Komisija Baltojoje Knygoje (2011) akcentuoja poreikį internalizuoti išorės sąnaudas taikant bendrus principus visoms transporto priemonėms, individualiai įvertinant kai kurių iš jų savitumą.

POLITINIS PAGRINDAS

2009 m. publikuotame **“Judumo mieste veiksmų plane”** Europos Komisija pasiūlė būdus kaip paspartinti susidomėjimą darnaus judumo mieste planais Europoje: pateikti rekomendacinę medžiagą – gaires planų rengimui, skatinti geros praktikos sklaidą ir remti miesto judumo profesionalų švietimo veiklas. ES transporto ministrai tap pat remia darnaus judumo mieste planus. 2010 birželio 24d. **“Judumo mieste veiksmų plano”** išvadose yra teigiama, kad Europos Sąjungos Taryba remia darnaus judumo mieste planų rengimą miestuose ir metropolitenuose [...] ir skatina tokias iniciatyvas, kaip ekspertų parama ir informacijos apie darnaus judumo mieste planų keitimąs.

2011 m. kovo mėnesį, Europos komisija išleido Transporto Baltąją Knygą **“Bendras Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingas efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas”** (KOM (2011) 14 galutinis). **Transporto Baltoji knyga** siūlo galimybę judumo mieste planus privalomai rengti tam tikro dydžio miestams, pagal nacionalinius standartus ir ES gaires. Knygoje taip pat siūloma miestams ir regionams, pateikusiems faktinį nepriklausomų ekspertų parengtą judumo mieste įvertinimą ir darnaus audito sertifikatą, pasinaudoti Regionų plėtros ir Sanglaudos fondais. Galiausiai Transporto Baltoji Knyga siūlo visos Europos paramos sistemos kontekste panagrinėti galimybes finansuoti judumo mieste planų rengimą ir progresyvų įgyvendinimą.

Darnaus judumo mieste planas turi būti suprastas kaip tęstinis procesas susidedantis iš vienuolikos esminių žingsnių. Visi žingsniai ir jų loginė seka yra pateikti grafine išraiška. Praktikoje šios veiklos iš dalies gali būti vykdomos lygiagrečiai arba apimti dar ir grįžtąmąjį ryšį.

Detalus visų žingsnių ir veiklų aprašymas yra pateiktas gairėse **“Darnaus judumo mieste planų rengimas ir įgyvendinimas”** Šiose gairėse taip pat yra pateikiami ir gerosios praktikos pavyzdžiai, naudingos priemonės ir literatūra, iliustruojanti visą plano rengimo procesą. Gaires galima parsisiųsti iš www.mobilityplans.eu

PROCESAS

PARENGTI DARNAUS JUDUMO MIESTE PLANAI

Koprivnica, Kroatija

– situacijos analizė

Koprivnica, Kroatijos miestas šiaurės vakaruose, turintis 33700 gyventojų, pasirengė detalią esamos judumo mieste padėties analizę. Buvo atlikta savivaldybės savianalizė, organizuotos intensyvios konsultacijos su įvairiose sferose sprendimus priimančiais žmonėmis bei visuomenės apklausa. Savianalizė parodė, kad miestas turi puikias sąlygas skatinti darnų judumą, o tai buvo labai svarbu pasirenkant teisingą judumo mieste strategiją. Miesto struktūra yra kompaktiška, lygioje vietoje turi pakankamai erdvės plataus dviračių takų tinklo įrengimui. Jau dabar 30% gyventojų reguliariai vaikšto arba važiuoja dviračiu. 70% mokinių į mokyklą vyksta visuomeniniu transportu, dviračiu ar pėsčiomis. Vasaros atostogų metu, pėsčiųjų ar dviratininkų skaičius viršija automobilių naudotojų skaičių. Kai atliekant apklausą, automobilių vairuotojai buvo paklausti ar jie pakeistų savo judumo įpročius, jei būtų įdiegta tinkama infrastruktūra, ši idėja buvo labai palaikyta.

Budapeštas, Vengrija

– Integracija ir politinis koordinavimas

Budapeštas yra judumo plano integravimo į bendrą savivaldybės strategiją pavyzdys. 2003 m., miestas pasitvirtino "Miesto plėtros koncepciją". Joje nustatyta miesto plėtros vizija ir ilgalaikiai prioritetai. Koncepcijos ir intensyvių konsultacijų su suinteresuotomis šalimis pagrindu, miestas pasirengė "Budapešto urbanistinės plėtros strategiją", dar žinomą kaip "Podmaniczky Plan". Šis politinis dokumentas nustatė miesto plėtros prioritetus 2005 – 2013 metams, įskaitant ir pagrindines priemones urbanistinei plėtrai. Urbanistinė plėtros strategija dar buvo papildyta "Budapešto "širdies" judumo planu". Planas buvo parengtas 2007 m. siekiant revitalizuoti miesto centrą ir ženkliai sumažinti eismą įgyvendinant darnaus judumo infrastruktūros projektus. Pagrindis plano prioritetas – bevariklis transportas, o kartu ir parama vietiniam verslui bei gyvenimo kokybės kėlimas.

Odensas, Danija

– Suinteresuotų šalių bendradarbiavimas

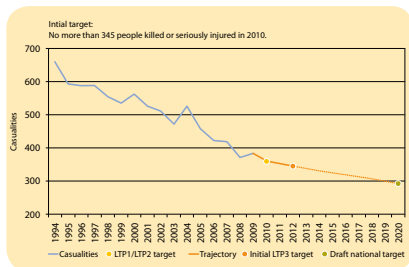
Mero pastangų pristatyti "Eismo ir judumo planą" miestiečiams dėka, Odensio miestas galiausiai sugebėjo uždaryti automobilių eismą dviejose pagrindinėse gatvėse. Anksčiau to nepavyko padaryti dėl visuomenės reakcijos. 2007 m. miestas į planavimą įtraukė įvairiausių interesų šalis (ne tik vietinius gyventojus, bet ir daug kitų dalyvių iš viso miesto) ir net sukūrė specialią "Priemonių dėžutę", kurioje paprastais žodžiais buvo paaiškintas eismo planavimas. Papildomai, planas palaipsniui iš dokumento apie automobilius ir eismą virto dokumentu apie žmones ir erdves; jis nuolatos buvo populiarinamas jam skirtame tinklapyje, plakatuose, vietinėje spaudoje ir specialiuose renginiuose. Galiausiai šis darbas atsipirkė ir planas buvo vienbalsiai patvirtintas miesto Taryboje.

Lilis, Prancūzija

– Vizijos formavimas

Plan de Déplacements Urbains (darnaus judumo mieste plano) rengimo procesas Lilyje prasidėjo 1990 m. kartu su reikšmingais miesto atkūrimo darbais. Nauju TGV (pr. greitieji traukiniai) terminalu buvo pasinaudota kaip galimybė įkurti taip vadinamą „Euralille“ – tarptautinio, nacionalinio, regioninio ir vietinio visuomeninio transporto mazgą. Planuotojai savo vizijoje Lilį matė kaip ekonomiškai stiprų, tarptautinio profilio miestą. Renovuojant viešąsias erdves buvo vadovaujama nuostata, kad kuriant patrauklų miestą, eismas vaidina svarbų vaidmenį. Vienas iš strateginių klausimų sprendė ką toliau vystyti: metro sistemą ar antžeminį visuomeninį transportą (autobusus ir tramvajus). Miestas pasirinko antžeminio transporto plėtrą, kaip priemonę pertvarkyti, perprojektuoti ir kitu kampu pažiūrėti į viešąsias erdves.

Kembridžsyras, JK.

– Planai ir gairės

Trečiasis Kembridžsyras Vietinio transporto planas (VTP) 2011–2026 metams nustatė indikatorius ir rodiklius, kurie yra būtini tam, kad stebėti kaip yra siekiama plano tikslų. Pasirinkti indikatoriai atspindi labiausiai Kembridžsyrui aktualius klausimus, bet tuo pačiu metu jie sudaro galimybę palyginti esamą situaciją su kitomis JK grafystėmis. Plane yra pateikiamos iliustracijos išaiškinančios ryšius tarp tikslų, planavimo rodiklių ir ilgalaikių gairių. Pagal rodiklius nustatytus saugumui valstybinės reikšmės keliuose, bus siekiama nuo 2009 iki 2020 m. 33% sumažinti žmonių, žuvusių ar rimtai sužeistų keliuose, skaičių. VTP nustatė tarpinius rodiklius, kurie turi būti pasiekti iki 2012 m., paveikslėlyje viršuje yra vaizduojama, kaip sekasi vykdyti šį tikslą (žr. indikatorių nuo 1994 raidą ir VTP tikslus 2012 metams).

Gentas, Belgija

– Visuomenės informavimas

2007 m. Gento miestas drauge su kitais penkiais partneriais nusprendė pagrindinę traukinių stotį Gent Sint-Pieters pertvarkyti, o teritoriją aplink stotį iki 2020 m. paversti mišrios paskirties valda su gerai išvystytu transportu. Tokio masto projektui reikėjo koordinuotos informacijos ir konsultavimosi su visuomene strategijos. Tuo tikslu buvo įrengtas pastovus informacijos centras su žemėlapiais, video ir 3D modeliu, vietos gyventojams buvo reguliariai siunčiami naujienlaiškiai, mokyklose organizuojami renginiai, sukurtas diskusijų forumas. Dukart per metus, visuomenė yra kviečiama apsilankyti teritorijoje: nuo 400 iki 800 žmonių, mažomis grupelėmis gali iš arti pamatyti vykdomus darbus ir gauti daugiau informacijos iš projekto partnerių ir inžinierių.

NAUDA

Pagerintas miesto įvaizdis

Miestas besirūpinantis darnaus judumo planavimu yra priimamas kaip inovatyvus ir toliaregišką požiūrį turintis miestas

Geresnė gyvenimo kokybė

Darnaus judumo mieste planavimas reiškia planavimą žmonėms, o ne automobilių eismui. Tokie planai turi ir emocinę išraišką, pvz. yra siekiama geresnės kokybės viešųjų erdvių ar padidinti vaikų saugumą.

Pagerintas judumas ir pasiekiamumas

Į žmones orientuotas darnaus judumo mieste planavimas galiausiai baigiasi pagerinta gyventojų judumo situacija ir palengvina prieigą prie įvairių miesto erdvių ir paslaugų.

Nauda sveikatai ir aplinkai

Pastangos pagerinti oro kokybę, sumažinti triukšmą ir sušvelninti klimato pokyčiai veda prie teigiamo poveikio žmonių sveikatai ir su sveikata susijusių kaštų taupymui.

Galimybė "pasiekti" daugiau žmonių

Darnaus judumo mieste planavimas sudaro galimybę užmegsti ryšį su kuo daugiau žmonių bei geriau patenkinti skirtingų tikslinių grupių poreikius.

Sprendimai, kuriuos palaiko ir gyventojai ir sprendimų priėmėjai

Planavimas žmonėms reiškia planavimą su žmonėmis. Miestiečių ir politikų dėka tokie sprendimai prieš ar už judumo mieste priemones paplinta kaip "viešai apsvarstyti".

Efektyvus teisinių prievolių įvykdymas

Darnaus judumo mieste planavimas sudaro efektyvias prielaidas imtis ir įgyvendinti tokius įsipareigojimus kaip Europos Komisijos Oro kokybės direktyva ar nacionalinės triukšmo normos

Konkurencingesni miestai ir galimybė gauti finansavimą

Darnaus judumo mieste planai sudaro prielaidas finansavimui iš inovatyvių sprendimų fondų, o pasiūlydami sprendimus su potencialiais privačiais prieš kitus miestus – konkuruoja dėl visuomeninių fondų.

Nauja politinė vizija, integracijos galimybė

Darnaus judumo mieste planai siūlo ilgalaikę ir strateginę viziją. Jie skatina efektyvumą, į politinį sektorį, institucijų bei miestų ir jų apylinkių integraciją orientuotą planavimo kultūrą.

INFORMACIJA

Išsamiai informuodama visuomenę apie darnaus judumo mieste planų apimtį, turinį ir naudą, Europos komisija siekia pagreitinti vietinių ir regioninių institucijų susidomėjimą šiais planais.

METODINĖS GAIRĖS

2011 m. parengtas metodinis dokumentas "Darnaus judumo mieste planų rengimas ir įgyvendinimas" supažindina su darnaus judumo mieste planų koncepcija ir nustato pagrindinius jų rengimo žingsnius. Dokumentas yra skirtas miesto transporto ir judumo praktikams ir kitiems suinteresuotiesiems, kurie turėtų būti įtraukti į darnaus judumo mieste planų rengimą ir įgyvendinimą.

SEMINARAI

2011 ir 2012 m. su Europos Komisija sutartų ekspertų komanda visoje Europoje (nacionaline šalies narės kalba) surengs 35 seminarus ir renginius dalijimuisi patirtimi apie darnaus judumo mieste planus. Susisiekite su mumis ir sužinokite apie jums artimiausius seminarus.

Daugiau informacijos:

www.mobilityplans.eu

SUSTAINABLE
URBAN MOBILITY
PLANS

Planuokime žmonėms

KONTAKTAI

E-mail: enquiries@mobilityplans.eu

Tel.: +49.221.60 60 55-13

www.mobilityplans.eu

Darnaus judumo mieste planai

c/o Rupprecht Consult – Forschung und Beratung GmbH

Clever Strasse 13–15

50668 Cologne

Germany

Autorinės teisės: "Planuokime žmonėms" yra registruotas prekės ženklas. Visa atsakomybė už šios publikacijos turinį krenta autoriams ir ji nebūtinai sutampa su Europos Sąjungos nuomone. Nei EACI (Europos inovacijų ir konkurencingumo agentūra), nei Europos Komisija, nepriima atsakomybės už bet kokį tolimesnį šios informacijos panaudojimą.

Nuotraukos: András Ekés (viršelis; puslapiai 4, 5), Koprivnicos miesto foto galerija (8 puslapis), Budapešto savivaldybės V. rajonas (8 puslapis), Odenso miestas (8 puslapis), Max Lerouge (9 puslapis), Infopunt Project Gent Sint-Pieters (9 puslapis), www.eltis.org (2, 3, 10 puslapiai), Harry Schiffer (11 puslapis), FGM-AMOR (10, 11 puslapiai), Rupprecht Consult (3, 4, 5 psl.)

www.mobilityplans.eu

Supported by
**INTELLIGENT ENERGY
EUROPE**